

Wet nabestaanden is ongehoord verraad aan vele vrouwen (1991)

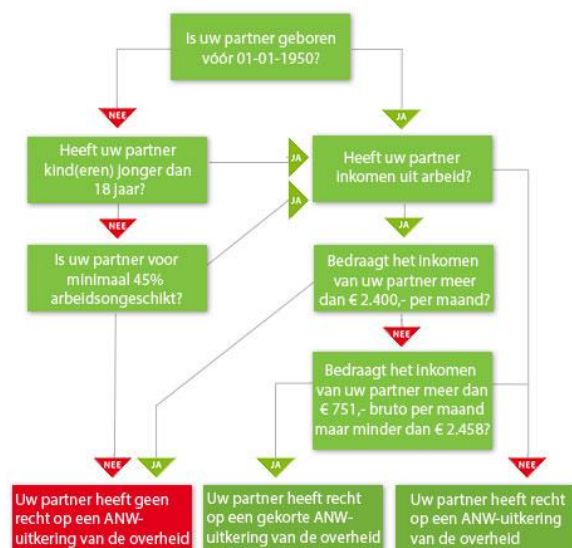
Sieth Delhaas

Dagblad 'Trouw', 19 juli 1991

Twee jaar geleden deed een gastpredikant in onze gemeente voorbede voor weduwen en wezen. Weduwnaars noemde hij niet en daaruit maakte ik op dat het niet om de emotionele, maar om de materiële kant van het verlies van de partner ging.

Zo'n gebed anno 1989 is een treffend voorbeeld van beeldvorming over vrouwen die hun echtgenoot door de dood verliezen: weduwen zijn materieel behoeftig en daarvoor dient in de gemeente gebeden te worden. Klakkeloos, zo'n gebed, want de materiële zorg voor weduwen en wezen was sinds 1959 op voortreffelijke manier binnen de AWW geregeld. Als deze predikant de bedoeling van de bijbelse zorg voor kwetsbare vrouwen naar deze tijd zou hebben geïnterpreteerd, dan zou hij in plaats daarvan voor bijstandsvrouwen en haar kinderen hebben gebeden.

Komt uw partner in aanmerking voor een ANW-uitkering van de overheid?



Materieel afhankelijk

Ik haal dit voorbeeld ook aan omdat het iets vertelt over de beeldvorming en de realiteit die er in onze samenleving (nog) bestaat over de positie van vrouwen in het algemeen: vrouwen zijn materieel afhankelijk van mannen, vrouwen zijn economisch niet zelfstandig. Dat beeld klopt voor de meeste vrouwen, zeker voor die vrouwen die zo'n twintig jaar of langer zorgarbeid voor man en/of kinderen hebben verricht.

Ik noem dit voorbeeld bovendien om in te stemmen met het Podiumartikel in deze krant van Margriet Kraamwinkel (*Trouw*, 11 juli) over de verplichting van de overheid jegens oudere vrouwen en de onrechtvaardigheid van de aanstaande Nabestaandenwet (volgens plan in te gaan in januari 1992 en een vervanging van bovengenoemde AWW) tegenover deze groep. Ik ben blij met haar reactie omdat meningen over de onrechtvaardigheid van die wet maar zeer slecht doordringen en nauwelijks via de media in de publiciteit komen.

In stilte

Heel anders gaat het met de berichtgeving over de afbraak van de WAO. Ministers, Kamerleden, vakbonden en wie niet al werpen zich in het strijdperk om zich al of niet sterk te maken voor WAO'ers. Met die groep valt immers politiek succes te boeken! De wijzigingen van de AWW echter voltrekken zich bijna achter de coulissen en in stilte.

Dit is zeker niet alleen te wijten aan de werkwijze van de overheid. Het stilzwijgen van vrouwelijke nabestaanden zelf, toekomstige vrouwelijke nabestaanden, mannelijke partners van toekomstige nabestaanden en kinderen van vrouwelijke (toekomstige) nabestaanden, is met het oog op de op gang gekomen ontwikkelingen helemaal onbegrijpelijk. Kennelijk zijn zij niet op de hoogte of onvoldoende geïnteresseerd in de materiële gevolgen na 1 januari 1992 voor weduwen.

Gelijke behandeling

Wie aan staatssecretaris van sociale zaken mevrouw Ter Veld haar ongerustheid laat weten over de ontwikkelingen die per 1 januari hun beslag moeten krijgen in de Nabestaandenwet, ontvangt een uitgebreide brief met duidelijke uitleg waarin zij haar beleid verdedigt met onder andere het volgende:

Ontwikkelingen in de samenleving en in de rechtspraak hebben hun invloed op de vormgeving van de sociale zekerheidsregelingen. In de nieuwe Algemene nabestaandenwet – afgekort ANW – zal de gelijke behandeling van mannen en vrouwen wettelijk worden verankerd. De huidige AWW kent formeel uitsluitend uitkeringsrechten voor vrouwen en voor volle wezen, hetgeen in strijd is met het kabinetsbeleid waarbij genoemde gelijke behandeling uitgangspunt is. Sinds de uitspraak van de Centrale raad van beroep van 7 december 1988 bestaat er overigens feitelijk al recht op AWW-pensioen voor weduwnaars. Deze uitspraak heeft geleid tot een forse stijging van de AWW-uitkeringslasten. De herziening van de AWW beoogt mede de uitkeringslasten te verlagen.

Geëmancipeerd

Kortom: vrouwen zijn geëmancipeerd en als weduwnaars ook een uitkering willen, moet er op vrouwen worden bezuinigd.

Ik hoef hier niet te herhalen wat iedereen toch moet weten: weduwnaars, doorgaans met recht op een eigen inkomen vanuit hun wettelijk vastgelegde positie als kostwinner en een plek binnen het arbeidsbestel, mogen niet op één hoop worden gegooid met weduwen die geen eigen inkomen hebben weten te bemachtigen omdat zij door zorgarbeid voor man en/of kinderen economisch afhankelijk zijn gemaakt van de kostwinner.

Die afhankelijke positie van gehuwde vrouwen is tijdens een ruim anderhalve eeuw geleden op gang gekomen proces – na de Franse Revolutie, die chaos bracht en die onder andere geweten werd aan de verloedering van de huisgezinnen! – vastgelegd in huwelijks- en belastingwetten. Burgerlijke en kerkelijke overheden hebben elkaar in het economisch afhankelijk maken van vrouwen van harte ondersteund, met gebruikmaking van onder andere religieuze mythes over de plaats van de vrouw in deze wereld.



Hete kastanjes

Momenteel komen in Oost- en Midden-Europese landen weer dezelfde ontwikkelingen op gang. Zo lijkt er in elke periode en in elke cultuur wel een reden aanwezig te zijn, om tijdens of na een crisissituatie de vrouwen de hete kastanjes van het wanbeleid uit het vuur te laten halen of over haar ruggen heen de financiële problemen bij te sturen.

De meeste vrouwen in Nederland hebben die ontwikkelingen gepikt en pikken ze nog – en ik spreek nu vooral over het christelijk deel van die vrouwen – achtervolgd als zij werden door de hen opgelegde plichten en taken, waarbij hel en verdoemenis, schuld en boete hen achtervolgden.

Ik weet het, het klinkt als niet meer van deze tijd om met deze beelden aan te komen. Mevrouw Ter Veld heeft er waarschijnlijk geen last van gehad omdat zij stamt uit een gezin waar het de gewoonste zaak van de wereld was dat ook de moeder buitenshuis werkte. Maar als zij haar baas, minister De Vries, er naar vraagt, zal zij horen / zal hij moeten erkennen, dat in de kringen waarin hij door zijn kerkelijke traditie verkeert, die situatie nog weinig of helemaal niet veranderd is.



Misschien geldt dat zelfs nog wel voor de hele CDA-cultuur. Ik maak dit op uit de woorden van CDA-ideoloog Kees Klop (Trouw van 6 juli) waarin het traditionele gezin en de daarbij behorende kostwinnersgedachte nog overeind staan.

Tegen de achtergrond van deze werkelijkheid zou de invoering van de nabestaandenwet in de voorgestelde vorm niet alleen een historische blunder maar ook een ongehoord verraad zijn aan niet alleen die vrouwen die zich binnen die partij aan de gezinsideologie van het CDA (zullen) houden, maar ook aan die vrouwen die zich in het verleden aan de sinds het begin van de negentiende eeuw geldende en nu nog steeds in brede kring dóórwerkende normen en waarden hebben gehouden van het niet buitenshuis te mogen/behoren werken.

Ereschuld

Niet voor niets heb ik in het begin het voorbeeld van de biddende predikant aangehaald. Weduwen en aanstaande weduwen beschikken niet over vakbonden of andere machtige politieke wapens. Weduwen en wezen beschikken wel over voorbidders, al of niet bij de tijd.

In die geest zou ik de kerken, en dan bedoel ik alle plaatselijke kerkelijke gemeenten, willen oproepen nu aan de arbeid te gaan en hun ereschuld in de kwestie van economische zelfstandigheid van vrouwen uit verleden en heden in te lossen, door een brief te schrijven aan staatssecretaris Ter Veld met het verzoek het ingediende wetsvoorstel te herzien. Daarnaast om aan alle voorzitters van de Kamerfracties een verzoek te sturen om zich in september, als de discussie over de ANW in de Tweede Kamer wordt gevoerd, met al hun kracht in te zetten voor een aanpassing van het wetsvoorstel in die zin dat deze de goedkeuring van de vrouwenbeweging (traditioneel en feministisch) kan wegdragen.

Geen protest

Opnieuw dreigt de overheid zich te vergrijpen aan een grote groep burgeressen, tevens draagsters van zorgarbeid, en opnieuw dreigt de samenleving, inclusief de kerken, zich daaraan medeschuldig te maken – zoals eerder gebeurde bij het vergrijp tegen bijstandsvrouwen – door geen enkel of nauwelijks protest te laten horen.

In een tijd waarin de kerken in het op gang brengen van het conciliair proces gerechtigheid hoog in het vaandel hebben geschreven, mogen zij dit kwaad zeker niet zonder protest laten passeren.

De auteur verricht gedurende 32 jaar onbetaalde zorgarbeid en vrijwilligerswerk en is tevens werkzaam als theologe en publiciste.

Nabestaanden

Het artikel van Sieth Delhaas in Trouw van 19 juli over de wet nabestaanden is me uit het hart gegrepen. De meeste weduwen hebben een groot gedeelte van hun leven in dienst gesteld van man en kinderen. Ze gaan per 1 januari 1992 de negatieve uitwerking ondervinden van deze wet. Als staatssecretaris Elske ter Veld haar zin krijgt, kunnen de weduwen gaan inleveren van het bedrijfspensioen waarvoor hun echtgenoten premie hebben betaald.

Over het emancipatiebeleid van de regering heb ik me verwonderd. Het wordt de weduwen bijna ónmogelijk gemaakt een 'gewoon' leven te blijven voeren. De auto moet verkocht, een kleinere woning gezocht, etc. etc.

Wordt het niet tijd, dat er een echte christen-politica/cus voor de weduwen en wezen in de bres gaat springen? Voelt onze minister van sociale zaken zich hier misschien aangesproken? Ik hoop dat er meerdere weduwen van zich laten horen.

Woerden, B. van Weijen-Boonstra